

Funkce umění a jejich vliv na člověka

Estetická funkce umění zasahuje do života jednotlivců a celé společnosti, ovšem ne rovnoměrně. Její rozmístění omezuje sociální rozvrstvení (menší možnost přístupu k umění například na venkově, k estetické výchově se lehce nedostane například dítě z dětského domova). Zasahuje ovšem i lidi, kteří nemají přímý vztah k umění (působením poezie na rozvoj jazykového systému). Je to tedy jeden z důležitých činitelů lidského konání. Za cíl si umění klade navození estetické libosti, kterou sama vyvolává. Stabilizování estetické funkce je záležitostí kolektivu (jazyk, náboženství, věda a politika nás normují). Tato funkce je složkou vztahu mezi lidským kolektivem a světem. Rozlišujeme čtyři základní funkce umění: bazální, formativní, terapeutickou a rekreační. Existují dvě stanoviska estetické funkce. První znamená, že se estetická funkce *může stát činitelem společenské diferenciaci v případech, kdy jistá věc nebo akt v jednom společenském prostředí estetickou funkcí má, v jiném nikoli, nebo má-li v jednom společenském prostředí estetickou funkci slabší než jiném.* Za druhé, estetická funkce v roli činitele *společenského soužití se uplatňuje svými základními vlastnostmi. Hlavní z nich je schopnost izolace předmětu estetickou funkcí dotčeného. Estetická funkce znamená také maximální upoutání pozornosti na daný předmět. Všude, kde se v sociálním soužití objeví potřeba vyzdvihnout nějaký akt, věc nebo osobu, upozornit na ně, oprostít je od nežádoucích souvislostí, nastupuje estetická funkce jako činitel průvodní. Ceremoniál, slavnosti, reprezentace, tzn. záměrné zdůraznění významu držitelů moci a záměrné izolaci od ostatního kolektiva – izolující moc estetické funkce.* Studium tohoto jevu se zabývali například – E. Utitzem, O. Wildea, bratři Čapkové, F. X. Šalda, O. Zich.

Historické počátky umění nalézáme v antice. Primárně plnilo funkci vzdělávací. Vlivem nízké vzdělanosti se často používaly právě malby přístupné masám. Se zavedením knihtisku v 15. století se rozšiřovaly v renesanční Itálii např. básně. Umění vysoké spadalo do vyšších společenských vrstev kvůli jazykové bariéře (latina), ceny (tvorba Michelangelova v 16. století). Zásadní proměna kvality mezi uměním vysokým a nízkým uměním proběhla v období romantismu. Immanuel Kant stanovil ve druhé polovině 18. století, že zabývání se uměním není řemeslem, jak se považovalo doposud, nýbrž genialitou umělce. Významný myslitel Theodor Adorno ostře kritizoval, že nízké umění se povyšuje na umění vysoké, a naopak vysoké umění se stává popularizovaným. Příčina tohoto jevu dle filosofa Waltera Benjamina spočívá v umělecké reprodukovatelnosti. Tzn. masová díla jsou srozumitelná, nevyžadují aktivitu jako přemýšlení a představitost, dále bývají finančně více přístupná a opakovaná. Estetická funkce se neustále vyvíjí díky dvěma silám (řídící vývoj a stav estetické oblasti). První architektura, zde si konkurují estetická a praktická funkce (ochrana před větrem). V literatuře proti sobě stojí funkce sdělovací a řečnictví (rozhraní mezi sdělením a uměním). Za druhé existují jevy zařité svou podstatou mimo umění, i když k němu směřují, ale ne trvale. Například film (Charlie Chaplin a jeho mimika a gestikulace pro pohled zblízka), fotografie a umělecké řemeslo (zlatnictví). Vliv na obsah a formu filmu má ekonomická a sociální situace společnosti. Je to průmyslový produkt s technickým vývojem.

Nositelé funkce umění mohou být předměty i jakékoli dění (přírodní živly, lidská činnost). Nejsou vytyčené hranice mezi funkcí estetickou a neestetickou. Ovšem jsou velmi proměnlivé na základě věku, zdravotního stavu, nálady. Závisí také na míře estetické vnímavosti. Existují věci, kterým bychom podle popisu estetické funkce nepřisuzovali tuto hodnotu, např. věta Dessoirova: „*Označujeme-li stroj, řešení matematické úlohy, organizaci jisté společenské skupiny jako věci krásné, je to víc než pouhá forma vyjádření.*“ Další díla, která už tuto hodnotu mají, ji ztrácela. Byla totiž ničena jako zbytečná (zastírání starých fresek, grafity). V sociálním kontextu je vnímání estetiky značně stabilizované. Vidíme to objektivně

na základě symptomů – způsob bydlení, odívání se. Rozložení a ohraničení estetické funkce závisí na intenzitě jejího použití v čase, prostoru a sociálním útvaru. Funkce oděvu ve městě je u žen silnější než u mužů. Tento rozdíl chybí například v lidových krojích. Při určování, co je a co není krásné, přisuzujeme i funkci uměleckou levným věcem, které do této kategorie nepatří např. soška Mickey Mouse, Mona Lisa na toaletním papíru, kde se jedná o kýč. Náboženský kult obsahuje mnoho estetických prvků v církvi. V omto náboženství existují dvě dominantní funkce. Náboženská činí z estetické prostředek své realizace. Krajinné krásno popisuje, že příroda je jevem mimouměleckým, do té doby než do ní zasáhne lidská ruka s estetickým záměrem. Náboženský kult i krajinné krásno ukazují: „*různotvárnost přechodů mezi uměním a oblastí jevů estetických mimouměleckých i oblastí mimoestetickou*“. V malířství je dominantní možnost převést hodnotu jakéhokoliv obrazu na peníze. Vede tedy k myšlence, zda cena odpovídá kráse nebo umělecké hodnotě díla, odpovědi bývají kladné. Vzdělání je nejnápadnější faktor, co se týče vlivu na kulturní preference. Například vysokoškoláci chodí do galerií třikrát více než lidé se vzděláním nižším. (Bennet, Savage, ajn. 2009) *Čím více uměleckých směrů známe, tím lépe jsme schopni o nich komunikovat, a o to více lidí jsme schopni ovlivňovat pro své cíle.* (Erickson 1996).

Použitá literatura:

Jan Mukařovský, studie: Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty
Miroslav Paulíček, Nikdo se neodvází říci, že je to nudné : sociologie vysokého a nízkého umění

Autor:

Kateřina Swatá, UČO 415367